

06788/08/2201 1
II KI

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS
RATAPIHANTIE 9
00520 HELSINKI

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS	
05-12-2008	
Jätti.....	Valtak.....
Liitt.....	

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUDELLE

ASIA **Lausunto valituksesta kunnallisvaaleista 2008 Kauniaisissa**
(Hallinto-oikeuden lähete 17049/08; 06788/08/2201
Määräaika pidennetty 5.12.2008 saakka.)

PÄÄTÖS, JOTA VALITUS KOSKEE

Kauniaisten kaupungin keskusvaalilautakunnan päätös 29.10.2008 § 30
(kunnallisvaalien 2008 tulos ja arvonnat). Pöytäkirjanote liitteineen ohessa.

VALITTAJAT Jari Arkko ym. / asiamiehenään OTK Mikko Välimäki

LAUSUNNON ANTAJA

Kauniaisten kaupungin keskusvaalilautakunta

Yhteyshenkilö:

Lena Filipsson-Korento

Kaupunginlakimies, keskusvaalilautakunnan sihteeri

Kauniaisten kaupunki

PL 10

02701 Kauniainen

Puh. (09) 5056239

Sähköposti: lena.filipsson-korento@kauniainen.fi

Katuosoite: Kauniaistentie 10
02700 Kauniainen
Gatuadress: Grankullavägen 10
02700 Grankulla
www.kauniainen.fi

Postiosoite: PL 52
02701 Kauniainen
Postadress: PB 52
02701 Grankulla

Laskutusosoite: PL 1
02701 Kauniainen
Fakturerings-
adress: PB 1
02701 Grankulla

Sampo
(09) 505 61 800016-251244
Telefax Y-tunnus FO-nummer
(09) 505 6535 0203026-2

Yleinen ennakkoäänestys (= sähköinen ennakkoäänestys) toimitettiin paikallisen postin toimipisteessä Itella Oyj:n kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Vaalipäivän äänestys toimitettiin Mäntymäen koulussa kaikkien kolmen äänestysalueen osalta.

Valituksen eri väitteistä

Siltä osin kuin valituksessa puututaan sähköisen äänestysjärjestelmän tekniseen suunnitteluun, testaamiseen ja muihin vastaaviin seikkoihin, keskusvaalilautakunta toteaa, ettei sillä ole vaalien käytännön toteuttajana tietoa näistä asioista vaan oikeusministeriö, jonka ohjauksessa äänestyskokeilu toteutettiin, lausuneen niistä. Keskusvaalilautakunta ottaa lausunnossaan kantaa sähköiseen äänestysjärjestelmään pääasiassa vain siltä osin kuin on kyse paikallisesta toteutuksesta.

Siltä osin kuin valituksessa on esitetty väitteitä, jotka koskevat kunnallisvaalien järjestämistä Karkkilassa tai Vihdissä, Kauniaisten keskusvaalilautakunta ei voi lausua.

61 tapauksesta

Valituksessa vedotaan oikeusministeriön tiedotteeseen 28.10.2008 (valituksen todiste 2). Tuntematta tarkemmin tiedotteen taustalla olevia tietoja, keskusvaalilautakunta kuitenkin haluaa huomauttaa siitä tärkeästä seikasta, että tiedotteessa kerrotaan, että ”noin 200 äänestystä kuitenkin keskeytyi erehdyksessä”, että ”äänioikeusrekisteriin on kirjautunut yhteensä 232 sellaista tapausta jne” ja että ”tapauksista ... 61 (oli) Kauniaisissa”. Missään kohtaa ei sanota, että olisi kysymys 61 menetetystä äänestä. Tapauksiahan saattaa olla enemmän kuin äänestäjiä, mikäli jotkut äänestäjät ovat yrittäneet äänestystä useamman kerran onnistumatta siinä.

Tiedossa on ainakin 3 kauniaislaista äänestäjää, joiden kohdalla näin on ilmeisesti tapahtunut. Eräs rouva ilmoitti ennakkoäänestyksen ensimmäisen päivän uutislähetyksessä, että oli yrittänyt äänestystä 2-3 kertaa ennen kuin onnistui siinä (eli hänen äänensä on mennyt sähköiseen vaaliuurnaan). Samoin vaalipäivänä pari äänestäjää palasi myöhemmin äänestyspaikalle tarkistaakseen olivatko onnistuneet äänestyksessään. Kun ilmeni, ettei näin ollut, henkilöt äänestivät uudestaan ja äänestys onnistui. Eli 3 äänestäjää, jolla yhteensä voi olla 4-5 virheilmoitusta, mutta samalla myös 3 onnistunutta äänestystä eli 0 menetettyä ääntä.

Olennaista tiedotteessa on myös maininta ”jostain syystä”. Periaatteessa syy voi olla joko äänestysjärjestelmän aiheuttama, äänestysvirkailijan aiheuttama (esimerkiksi virheellinen

Katuosoite: Kauniaistentie 10 02700 Kauniainen	Postiosoite: PL 52 02701 Kauniainen	Laskutusosoite: PL 1 02701 Kauniainen	☎ (09) 505 61	Sampo 800016-251244
Gatuadress: Grankullavägen 10 02700 Grankulla	Postadress: PB 52 02701 Grankulla	Fakturerings- adress: 02701 Grankulla	Telefax (09) 505 6535	Y-tunnus FO-nummer 0203026-2

opastus) tai sitten äänestäjän aiheuttama tai näiden yhdistelmä. Jotta nyt kyseessä olevat vaalit voitaisiin katsoa toimitetun virheellisessä järjestyksessä, lieene edellytyksenä se, että pääsyy äänestyksen epäonnistumiseen on ollut äänestysjärjestelmässä taikka äänestysvirkailijassa eikä siis äänestäjässä. Kuitenkin epäselväksi jää, mitä äänestyskopissa on tällaisen keskeytyneen äänestyksen aikana tapahtunut ja mikä on ollut äänestäjän lopullinen tahtotila. On mahdollista, että äänestäjä on saattanut keskeyttää äänestyksensä tietoisesti, johon hänellä on ollut oikeus. Oikeusministeriöstä saadun tiedon mukaan 2 näistä 232 tapauksesta oli sellaisia, että äänestyskorttia ei ollut edes yritetty käyttää. On jopa mahdollista, että äänestäjä on keskeyttänyt äänestyksen tarkoituksellisesti tavoitteenaan pyrkiä osoittamaan äänestysjärjestelmä epäluotettavaksi.

Sähköisen äänestämisen valmisteluista Kauniaisissa

Sähköisten vaalien järjestelyn osalta keskusvaalilautakunta toteaa, että oikeusministeriö ja TietoEnator järjestivät 1.10.2008 Kauniaisissa vaalilautakuntien jäsenille ja varajäsenille koulutuksen (ennakkoäänestyksen vaalitoimitsijat osallistuivat Vihdissä toimitettuun koulutukseen). Kaikille vaalilautakuntien jäsenille ja varajäsenille oli jo etukäteen lähetetty oikeusministeriön ohjekirja (Vaaliohjeet 2e), jossa yksityiskohtaisesti kuvattiin sähköisen äänestyksen toimitus. Lisämateriaalia ja ohjeistusta jaettiin itse koulutustilaisuuksissa sekä myöhemminkin oikeusministeriön ja TietoEnatorin toimesta. Koulutuksessa käytiin läpi vaaleihin liittyvät tehtävät, harjoiteltiin sähköisen äänestyksen laitteiston käynnistystä ja sulkemista sekä suoritettiin koeäänestyksiä sähköisen äänestyksen laitteistolla ja järjestelmällä. Vaalilautakuntien jäsenet ja varajäsenet osallistuivat sen jälkeen varsinaisen vaalipäivän kenraaliharjoitukseen 7.10.2008.

Ennen vaalipäivän kenraaliharjoitusta oli pidetty pilotin kenraaliharjoitus 18.9.2008 (johon kaupungin henkilökunta osallistui) ja ennakkoäänestyspaikkojen kenraaliharjoitus 29.9.2008. Koulutuksissa ja kenraaliharjoituksissa ei keskusvaalilautakunnan tietoon tullut sellaisia seikkoja, jotka olisivat estäneet sähköisen äänestyksen käytön vuoden 2008 kunnallisvaaleissa.

Kunnan atk-henkilöstö suoritti useaan kertaan tietoliikennetestauksia oikeusministeriön ja TietoEnatorin ohjeistuksen mukaisesti. Näissä testauksissa ei keskusvaalilautakunnan tietoon tullut sellaisia seikkoja, jotka olisivat estäneet sähköisen äänestyksen käytön vuoden 2008 kunnallisvaaleissa.

Katuosoite: Kauniaistentie 10 02700 Kauniainen	Postiosoite: PL 52 02701 Kauniainen	Laskutusosoite: PL 1 02701 Kauniainen	☎ (09) 505 61	Sampo 800016-251244
Gatuadress: Grankullavägen 10 02700 Grankulla	Postadress: PB 52 02701 Grankulla	Fakturerings- adress: 02701 Grankulla	Telefax (09) 505 6535	Y-tunnus FO-nummer 0203026-2

Ohjeistuksesta

Kaupungin kotisivuilta löytyi jo keväällä 2008 tietoa sähköisen äänestyksen kokeilusta. Sieltä oli linkki oikeusministeriön vaalit.fi -sivuille, joista pystyi seuraamaan demoesityksen sähköisessä äänestyksessä toimimisesta. Paikallislehdessä Kaunis Granissa tiedotettiin myös sähköisestä äänestämisestä 23.9.2008 ja 14.10.2008, joissa myös oli viittaus vaalit.fi -sivuille (tarvittaessa toimitamme kopiot näistäkin).

Äänestyspaikoilla oli nähtävänä ohje sähköisestä äänestyksestä, liitteenä. Ohje löytyi myös jokaisen sähköisen äänestyskopin sisäseinältä ja lisäksi äänestyspääte ohjeisti äänestäjää itse äänestystoimituksen aikana. Vaalilautakuntien jäsenet ja varajäsenet sekä ennakkoäänestyksen vaalitoimitsijat antoivat tarvittaessa opastusta sähköisen äänestystavan valinneille äänestäjille äänestyslaitteiston käytössä ennen äänestäjän siirtymistä äänestyskoppiin. Äänestäjällä oli siis vielä äänestystilanteessa mahdollisuus tarkistaa ohjeet sekä kysyä neuvoa vaalivirkailijalta varmistuakseen äänestystapahtuman onnistumisesta.

Valituksessa väitetään, että äänestäjille kotiin lähetetyssä ilmoituskortissa olleen ohjeen mukaan ok-näppäintä olisi pitänyt painaa vain kerran. Lausunnon liitteeksi laitetaan kopio ilmoituskortista sähköistä äänestystä koskevilta osin (5 sivua). Kuvallisen ohjeen kohdissa 4 ja 5 on kummassakin käsketty painamaan ok:ta, eli yhteensä 2 kertaa. Ohjeen viimeisellä sivulla, jossa on lyhyempi versio äänestämisestä sähköisesti, mainitaan kyllä vain ok:ta kerran, mutta päästäkseen siihen kohtaan on ennen sitä joutunut jo kerran painamaan ok:ta. Ohjeet eivät siten ole olleet valittajien esittämällä tavalla virheelliset. Myös äänestyskopeissa olleissa oikeusministeriön toimittamissa ohjeissa oli käsketty painaa ok:ta yhteensä kahteen kertaan.

Keskusvaalilautakunnan mielestä on annettu riittävästi ohjeistusta sekä vaaliviranomaisille että äänestäjille. Lisäksi sähköinen äänestyslaite on ohjeistanut äänestäjää itse äänestystapahtuman aikana. Suurin osa, noin 98 prosenttia, sähköisen äänestystavan valinneista äänestäjistä on myös onnistunut äänestämisessään.

Järjestelmän toimiminen

Valituksen mukaan äänestyslaitteiden käyttämisessä on ilmennyt erilaisia ongelmia.

Katuosoite: Kauniaistentie 10 02700 Kauniaiainen	Postiosoite: PL 52 02701 Kauniaiainen	Laskutusosoite: PL 1 02701 Kauniaiainen		Sampo (09) 505 61 800016-251244
Gatuadress: Grankullavägen 10 02700 Grankulla	Postadress: PB 52 02701 Grankulla	Fakturerings- adress: PB 1 02701 Grankulla		Telefax (09) 505 6535 Y-tunnus FO-nummer 0203026-2
www.kauniaiainen.fi				

Vaalilautakunnille oli jaettu erilliset äänestyspaikan tekniset ohjeet sähköisessä äänestyksessä (VAT-ohje 8), jossa on selvitetty toiminta äänestyspaikalla, jos päätelaitteissa ilmenee ongelmia. Äänestyspaikalla on päivystänyt myös TietoEnatorin atk-tuki ja vaalipäivänä myös kunnan oma atk-tuki. Ennakkoäänestyksen ja vaalipäivän äänestystapahtuman osalta ei ole keskusvaalilautakunnan tietoon tullut sellaisia sähköisen äänestyksen laitteistoon tai järjestelmään kohdistuneita toimintahäiriöitä, jotka olisivat estäneet sähköisen äänestyksen käytön vuoden 2008 kunnallisvaaleissa. Ei voida katsoa vaaliviranomaisen virheelliseksi menettelyksi, jos joissakin äänestyslaitteissa on ollut hetkellisesti ongelmia esimerkiksi ylikuormituksen takia. Äänestäjien olisi siinä tapauksessa pitänyt ilmoittaa ongelmista vaaliviranomaisille ja tarvittaessa siirtyä lippuäänestykseen.

Huomioon otettavaa harkittaessa uusintavaalien määräämistä

Keskusvaalilautakunta kiistää, että vaalit olisi toimitettu virheellisessä järjestyksessä Kauniaisissa. Kuten edellä on ilmennyt, keskusvaalilautakunnalla ei ole varmaa tietoa niin sanottujen menetettyjen äänien tarkasta määrästä. Ryhmien välillä ei edes kaikkien 61 lisä-äänien antaminen mille tahansa puolueelle/vaaliliitolle olisi muuttanut ryhmien saamien valtuustopaikkojen määrää, kts keskusvaalipöytäkirjan liite KT 23 Ehdokkaat vertausluvuittain. Todettakoon myös, että ryhmien paikkojen jakoon ei tullut muutosta verrattuna edellisiin kunnallisvaaleihin, kts pöytäkirjan liite KT 32 Ryhmien kannatus ja muutos edellisistä vaaleista. Sitä vastoin jopa yhden menetetyn äänen huomioon ottaminen voisi tietenkin vaikuttaa yksittäisten ehdokkaiden keskinäiseen järjestykseen. Uusien vaalien määrääminen tästä syystä olisi epäsuhteessa virheen laatuun ja määrään.

Kaikissa Finlexistä löydettyissä vaaleja koskeissa oikeustapauksissa, joissa on vaaliviranomaisen virheellisen menettelyn takia kumottu vaalien vahvistamista koskeva päätös, on ollut kysymys vaaliviranomaisen omasta aktiivisesta, virheellisestä toiminnasta (KHO 1997:34, KHO 1981-A-II-12, KHO 1976-A-II-124, KHO 1973-A-II-44, Turun HaO 12.03.2007 07/0073/1). Koska Kauniaisten vaaliviranomaiset eivät nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa ole mitenkään menettelleet virheellisesti, mitä itse asiassa ei ole väitettykään, vaalituloksen hylkäämiseen ei ole perusteita.

Vertailun vuoksi vielä todettakoon, että äänestys on tietyissä tilanteissa vaalilainkin mukaan jätettävä huomioon ottamatta vaikka virhe olisi johtunutkin vaaliviranomaisen toimenpiteestä (kts vaalilain 63 § 2 mom. 3-4 kohta ja 85 § 1 mom. 4 kohta).

Mikäli vaalien tulos kumottaisiin ja järjestettäisiin uusintavaalit, ennakkoäänestystä ei pystytäkään järjestämään kunnan ulkopuolella. Tällöin kuntalaisten mahdollisuudet osallistua äänestykseen ovat rajoitetummat kuin jo toteutetuissa vaaleissa. Huomattavasti isompi määrä kauniaislaisia äänestäjiä kuin 61 äänesti nyt kunnallisvaaleissa muualla kuin Kauniaisissa. Syksyn kunnallisvaalien vaalitulos saattaa myös vaikuttaa äänestysaktiivisuuteen ja äänestäjän äänestyspäätökseen.

Keskusvaalilautakunta katsoo, että uusintavaalien toteuttaminen ei edellä mainituista syistä edistä demokratian toteutumista kunnanvaltuutettuja valittaessa. Kynnys uusien vaalien toimittamiselle on asetettava korkealle.

Lopuksi

Kauniaisten kaupungin vuoden 2008 kunnallisvaalien tehtäviä hoitaneet vaaliviranomaiset (keskusvaalilautakunta, äänestysalueiden vaalilautakunnat, vaalitoimikunta sekä ennakkoäänestyksen toimitsijat ja vaalitehtäviä hoitanut atk-henkilöstö) ovat toimineet vaalilain sekä oikeusministeriön antamien ohjeiden mukaisesti.

Kuten mm. Karkkilan kaupungin keskusvaalilautakunnan keräämistä kokemuksista sähköisen äänestämisen sujumisesta käy ilmi, on äänestäjillä ollut joissain tapauksissa epävarmuutta sähköisen äänestyksen järjestelmän käyttämisessä. Jälkeenpäin on selkeämmin nähtävissä, että sähköisen äänestyksen järjestelmää olisi tullut kehittää käyttäjäystävällisemmäksi ennen sen käyttöä varsinaisessa äänestystapahtumassa. Niin on tietenkin tehtävä, jos sähköistä äänestystä tullaan jatkamaan. Tämä on selkeästi tarkoituksenmukaisuuskysymys, mutta on kokonaan toinen asia, onko sähköisen äänestyksen järjestelmä aiheuttanut sen, että vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä. Vaalivalitushan voi olla vain laillisuus-, ei tarkoituksenmukaisuusvalitus.

Sähköistä äänestystä arvioitaessa on annettava ratkaiseva merkitys myös sille, että kysymyksessä oli eduskunnan lailla hyväksymä kokeilu.

Kauniaisten vaaliviranomaisten päätökset tai toimenpiteet eivät ole olleet lainvastaisia eikä syytä vaalien tuloksen oikaisemiseen tai vaalien uusimiseen ole. Keskusvaalilautakunnan on lain

mukaan tullut vahvistaa vaalien tulos 3. päivänä vaalipäivän jälkeen. Valituksessa esitetyt vaatimukset on siten hylättävä.

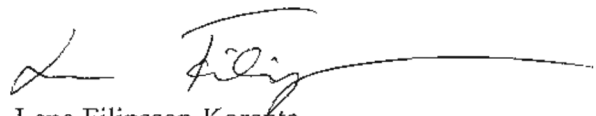
Edellä olevan perusteella valittajien oikeudenkäyntikuluvaatimus kiistetään sekä perusteeltaan että määrältään. Todettakoon, että valituksessa kohdistetaan korvausvaatimus valtiota kohtaan, kun valituksen liitteenä olevan laskun saajana on muun muassa Kauniaisten kaupunki. Siltä osin kuin vaatimuksen katsotaan kohdistuvan kaupunkiin, keskusvaalilautakunta toteaa määrän osalta, että laskussa on vaadittu 3.904 euroa kolmelta kunnalta ja että on ollut kysymys yhteisen valituksen laatimisesta. Kauniaisten kaupungin maksettavaksi voi siten tulla enintään 1/3 vaaditusta määrästä.

KAUNIAISTEN KAUPUNGIN KESKUSVAALILAUTAKUNNAN PUOLESTA

Thomas Berg

keskusvaalilautakunnan puheenjohtaja

Lena Filipsson-Korenho

keskusvaalilautakunnan sihteeri

- Liitteet:
- 1) valtakirja
 - 2) keskusvaalilautakunnan päätös 29.10.2008 § 30, pöytäkirjanote liitteineen
 - 3) ohje sähköisestä äänestyksestä
 - 4) kopio ilmoituskortista sähköistä äänestystä koskevilta osin
 - 5) lista puolueiden vaaliasiamiehistä